

Yunus Emre'yi Anlatan Çocuk Kitapları Üzerine Bir İnceleme

A Review on Children's Books Telling about Yunus Emre

Dr. Öğr. Üyesi Nuran BAŞOĞLU¹

Öz

Araştırmada, 1960-2020 yılları arasında Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitapları belirlenmiş ve bu anlatımın nasıl gerçekleştirildiği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yunus Emre menkıbelerinin ve şiirlerinin eserlerde nasıl yer bulduğu seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen yedi kitap üzerinden sunulmuştur. Doküman incelemesi yapılarak elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmada incelenen Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitaplarının hepsinde Yunus Emre dünyaya geldiğinde Anadolu halkının içinde bulunduğu zor şartlara, yoksulluğa değinildiği görülmüştür. Yunus Emre'nin Hacı Bektaş-i Veli'nin kapısında bulamadığı himmeti Tapduk Emre'de bulması ve onun talebesi olması tüm kitaplarda işlenmiştir. Kitaplarda Yunus Emre'nin en çok bilinen şiirlerine yer verilmiştir. Şiirlerinin yanı sıra şiirlerinden alınan beyitlere/dörtlüklere ve Yunus Emre için başka şairler tarafından kaleme alınan şiirlere de yer verilmiştir. Yunus Emre'nin menkıbevi hayatı çocukların dikkatini çekecek şekillerde kurgulara yerleştirilerek sunulmuştur. Kitaplarda menkıbeler anlatıma derinlik katarken, şiirler ve şiir parçaları sayesinde estetik bir üslup yakalanmıştır. Kitaplarda Yunus Emre'nin insan sevgisi işlenmiş ve birçok ilimizde mezarının olduğu vurgulanmıştır. Kitaplarda çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştırmak adına kurgulara çocuk karakterlerin eklendiği görülmüştür. Yunus Emre'yi çocuklara anlatan dede, baba, öğretmen gibi yetişkin karakterlere de yer verilmiştir. Kitapların çoğunda Risaletü'n Nushiyye hakkında bilgi verilmiş, Yunus Emre felsefesi aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, çocuk kitapları, çocuk edebiyatı

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In the research, children's books about Yunus Emre between 1960 and 2020 were determined and it was tried to evaluate how this narrative was carried out. How Yunus Emre's legends and poems took place in the works was presented through seven books determined by random sampling. In all of the children's books about Yunus Emre examined in the research, it was seen that the difficult conditions and poverty of the Anatolian people were mentioned when Yunus Emre was born. It is mentioned in all the books that Yunus Emre found the help he could not find at the door of Hacı Bektaş-i Veli in Tapduk Emre and that he became his student. The best-known poems of Yunus Emre are included in the books. In addition to his poems, couplets/quatrains taken from his poems and poems written by other poets for Yunus Emre are also included. Yunus Emre's legendary life is presented by placing it in fictions in ways that will attract the attention of children. While the legends add depth to the narrative in the books, an aesthetic style has been captured thanks to the poems and pieces of poetry. In the books, Yunus Emre's love for humanity has been handled and it has been emphasized that he has graves in many cities. In the books, it has been seen that children's characters are added to the fictions in order to make it easier for children to identify. Adult characters such as grandfather, father and teacher who tell Yunus Emre to children are also included. In most of the books, information about Risaletü'n Nushiyye is given and Yunus Emre's philosophy is tried to be conveyed.

Keywords: Yunus Emre, children's books, children's literature

Paper Type: Research

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, nuranbasoglu@beun.edu.tr

Atf için (to cite): Başoğlu, N. (2021). Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitapları üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(Yunus Emre ve Türkçe Özel Sayısı), 169-180.

Giriş

Çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlanmasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlar olan çocuk kitapları (Sever, 2007); iç yapı özellikleri, dış yapı özellikleri ve eğitim ilkeleri bakımından çocuk dünyasına uygun nitelikte hazırlanmalıdır. “Çocuğu hedef alarak kaleme alınan eserler ona görüp izlediklerini, dinlediklerini tam ve doğru olarak anlama ve anlatma gücü kazandırmalı ve çocuğun düşünme yollarını açmalıdır.” (Temizyürek vd., 2016, s.23). Şirin’e göre (2007, s.23) iyi bir çocuk kitabı; çocuk gelişimine dayalı, çocuğun içinde doğduğu ve yaşadığı toplumun kültürel değerlerinden soyutlanmadan, kendini tanımasına ve sorunlarıyla yüzleşmesine, eğitimine ve gelişmesine, edebiyat ve sanat açısından desteklenmesine katkı veren özellikler içerir.

Çocuk kitaplarında; edebiyat, tarih, bilim, sanat, felsefe, spor gibi alanlarda değerli şahsiyetlerin hayatlarına biyografi türünde veya öyküleştirilerek kurgu içinde yer verilmesi çocukların kültürel anlamda zenginleşmesini sağlayabilir. Çocuk edebiyatı türleri arasında biyografinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Çocukların belli dönemlerde ünlü kişileri model alma yoluyla özdeşleşme duygularını doyurmaya çalıştıklarını belirten Tanju (2013); biyografilerin çocuklara başkalarının hayat kavgalarını, karşılaştıkları türlü sorunları ve başarılarının nedenlerini anlatarak, onları ileride karşılaşılabilecekleri durumlara hazırladığını belirtir. Örnek kişilerin hayatlarını çocuklara tanıtmak; bilim sevgisi, sanat ve insanlık aşkı, memleket sevgisi, yiğitlik ve cesaret, hakkı savunma gibi soylu duygulara sahip vatandaşların yetişmesini destekler. Yurt ve dünya değerlerini tanımakla çocuğun kültürü de artmış olur. Biyografi türü, gerçeğe dayanır; bu sayede çocuklara tanıtılan kişinin çevresini, devrini, hayatını öğretir (Gökşen, 1980).

Yalçın ve Aytas’a göre (2011), çocuklar biyografileri tıpkı bir hikâye gibi okudukları için biyografinin mümkün olduğu kadar anlatılan kişinin hayatındaki akıcı unsurlardan seçilmesi gerekir ve yazar çocuğu anlattığı kişi ve onun yaşadığı çevrenin içine çekebilmelidir. Çocuklar için yazılan bu eserlerde çocukların önemli şahsiyetleri tanımaları ve onlardan ilham almaları amaçlanır. Bu amaçlarla son zamanlarda yayınevleri tarafından sıklıkla çocuklar için “Ünlü Türk Büyükleri, Ünlü Düşünürler, Tarihi Yeniden Yazan Türk Büyükleri, Ünlülerle Bir Gün, Büyük Âlimler” gibi önemli şahsiyetleri tanıtan setler hazırlanmaktadır. Yunus Emre’den Mevlana’ya, Mehmet Akif’ten Mimar Sinan’a birçok önemli şahsiyet bu setlerde yer alır. Okuduğu kitaplarda Türk kültüründe öne çıkan isimlerin yaşamlarını, başarılarını görmek çocuklar için güzel bir örnek teşkil edebilir. Kendi kültüründen doğan önemli bir ismi tanımak değerler eğitimi bakımından yararlı olmakla beraber çocuğun gelişim dünyası için ilham verici olabilir. Ayrıca eserlerde bu önemli kişilerin evrensel yönlerine yer verilmesi de çocukların ufuklarının genişlemesine katkı sunabilir.

Türk Edebiyatına ve tasavvuf geleneğine damgasını vuran, Türk dili, edebiyatı ve şiirinin olduğu kadar kültürünün de aslı kurucularından biri Yunus Emre, Türk edebiyatında manevi ve insani kişiliğiyle adından sıklıkla söz ettiren önemli bir şahsiyettir. XIII.-XIV. yüzyıllarda yaşamış Türk-İslam düşünce tarihinin önemli isimlerinden biri olarak insanlığını kurtuluşa, huzura, sevgiye ve birliğe götüren gücün koşullar ne olursa olsun insanın kendi içinde ve birikiminde araması gerektiğini, şiiresel bir ustalıkla anlatmaya çalışan kişidir (Karaca, 2020). Tasavvufta “ka’al den çok hal” (söylenilenden ziyade yaşayış) önemlidir. O, ahlaki değerleri yaşama arzusunu gaye edinmiş, büyük bir mutasavvıf’tır. Onun benimsediği ahlaki değerler İslam dininin öğretilerinden beslenen değerlerdir. Yunus insanlara sevmeyi, zarar vermemeyi, kimseyi hor görmemeyi, herkese yardım etmeyi öğütlerken insanlar arasındaki çekişmeleri, topluluklar arasındaki düşmanlıkları ve savaşları anlamsız bulmakta “Biz kimseye kin tutmayız/ kamu alem birdir bize” demektedir. Yunus’a göre insan, dini ve mezhebi ne olursa olsun hangi bütün herkese iyi niyetle bakmalıdır (Demir, 2018). Yaşadığı dönemde Moğol istilası, iç kavgalar, çekişmeler, siyasi otorite boşluğu, kıtlık ve yoksulluklarla Anadolu’nun perişan olduğu yıllardır. Siyasi çekişmelerin yanında farklı inanç ve anlayışların yayılmaya başladığı bir zaman dilimidir. Böylesi bir ortamda, döneminin ilim ve irfan kutuplarıyla birlikte Yunus Emre,

Allah sevgisini sarsılmaz bir iman ve aşkla dile getirip her türlü bâtil inanca karşı gerçek İslâm tasavvufunu anlatarak Türk-İslâm birliğinin oluşmasında, çağının ve insanlık çehresinin aydınlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir (Karaca, 2020). “Türkçe Yunus Emre’nin kalemiyle bir sevgi ve bilgi dili haline gelmiştir. Yunus, bütün edebiyat tarihimiz içinde Türkçenin edebî bir dil haline gelmesinde en büyük merhalelerden birisidir. Onun dili İslami Türk medeniyetini ve inanç değerlerini bütün derinlikleriyle aksettirmektedir. Gönünde dalgalanan Allah sevgisini sadrından satırlara geçiren Yunus Emre, şiirine ilahi bir ruh ve ahenk vermiş, onları da adeta söylerken bestelemiştir.” (Tatcı, 2015, s.96-96).

Sadece Türk şiirini değil, Anadolu’da oluşan Türk düşüncesini de köklü fikirleriyle derinden etkileyen Yunus Emre (Koca, 2005), gümmüze değin pek çok ilim ve sanat disiplini tarafından farklı yönleriyle irdelenmiştir. Hayatıyla ilgili bilgiler menkıbelerin dışına çıkmasa da tüm belirsizliklere rağmen Yunus Emre sadece yetişkinlerin değil gençlerin ve özellikle çocukların da tanınması, anlaması gereken önemli bir şahsiyettir. Yunus Emre’nin şiirleri, insan sevgisi ve hoşgörü ile örülmüş evrensel felsefesi, açık ve anlaşılır dili çocuklara anlatılmalıdır. Bu doğrultuda çalışmada Yunus Emre’yi anlatan çocuk kitapları belirlenmiş ve bu anlatımın nasıl gerçekleştirildiği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın amacı; Yunus Emre’yi anlatan çocuk kitaplarının nitelik bakımından ne durumda olduğunu saptayabilmek, Yunus Emre şiirlerinin ve menkıbelerinin çocuk kitaplarında nasıl yer bulduğunu ortaya koymaktır.

1. Yunus Emre’yi Anlatan Çocuk Kitapları

Çocuklara ve gençlere Yunus Emre’yi anlatmak için yazılan kitapları belirleyebilmek için geçmişten günümüze çocuk ansiklopedileri, çocuklar için yayın üreten yayınevlerinin katalogları ve internet siteleri üzerinden yapılan alanyazın taraması sonucunda biyografi, hikâye ve şiir seçkisi şeklinde tasarlanmış birçok kitap olduğu görülmüştür. Bu kitaplardan çocuk edebiyatı bağlamında dikkat çekenler kronolojik olarak Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Yunus Emre’yi anlatan çocuk kitapları

No.	Eser Adı	Yazar Adı	Basım Yılı
1	Yunus Emre	Memet Fuat	1976
2	Yunus Emre	Ali Aydoğan	1987
3	Yunus Emre	Muzaffer Uyguner	1989
4	Yunus Emre	Öner Yağcı	1996
5	Yunus Emre (Koza Ünlüler Dizisi içinde)	Koza-Kolektif	2005
6	Yunus Emre’den Şiirler	Timaş Çocuk-Kolektif	2005
7	Yunus Emre	Yuva Yayınları-Kolektif	2005
8	Yunus Emre	Halil İbrahim Yıldırım	2005
9	Kalp Süvarileri (Kitapta; Yunus Emre’nin yanı sıra Rabiâtül Adaviye, Ebu Hamid Gazali, Şems, Mevlana, Hallac-ı Mansur, İbrahim Edhem, İbni Cella, Yusuf b. Hüseyin ve Muhyiddin Arabî gibi birçok önemli mutasavvıfın hayatına yer verilmiştir.)	Münire Daniş	2006
10	Yunus Emre Divanı-Seçme Şiirler	Demet Küçük	2007
11	Tarihe İz Bırakanlar-Yunus Emre Gel Gör Beni Aşk Neyledi?	Korkut Tankuter	2008
12	Gülün Sırrı-Yunus Emre Hikâyesi	Mustafa Özçelik	2008
13	Yunus Emre (Tarihi Yeniden Yazan Türk Büyükleri Seti içinde)	Sevil İnan Sönmez- Yüksel Yazıcı	2009
14	Ben Yunus Emre	Aydoğan Yavaşlı	2010
15	Ne Demiş Yunus Emre (Ruha Dokunan Düşünceler Serisi içinde)	Fatma Burçak	2010
16	Şiirimizin Süt Dişi Yunus Emre	Salih Zengin	2010
17	Ünlülerle Bir Gün-Yunus Emre’yle Bir Gün	Mustafa Orakçı	2011
18	Çocuklar için Büyüklerimiz ve Kahramanlarımız-Yunus Emre	Mustafa Akgün	2012
19	Yunus Emre	Ahmet Efe	2013
20	Bizim Yunus	Mustafa Özçelik	2013

Tablo 1. Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitapları (devamı)

21	Yunus Emre (Anadolu Aşıkları Dizisi içinde)	Orhan Yorgancı	2013
22	Kültürümüzün Yapı Taşları-Yunus Emre	Behzat Taş	2014
23	Sordum Sarı Çiçeğe-Yunus Emre'nin Hayatı ve Şiirleri	Erdem Çocuk	2014
24	Yunus Emre	İnci Şahin	2014
25	Çizgilerle Kültürümüzün Yapıtaşları-Yunus Emre	Saime Taş	2015
26	Sevgi Filozofu Yunus Emre (Eğlenceli Tarih Serisi içinde)	Gülizi Özen	2016
27	Ben Yunus Emre (Adam Olmuş Çocuklar-Yıldızlara Ulaşmak Serisi 2 içinde)	Suat Turgut	2017
28	Yunus Emre (Namdar Şairler Serisi içinde)	Hasan Yiğit	2017
29	Kahraman Avcısı Kerem'in Not Defteri 5-Kahramanım Yunus Emre	İrfan Gürkan Çelebi	2017
30	Yunus Emre Gönül Erleri Serisi-3	Veli Karanfil	2018
31	Yunus Emre (İz Bırakanlar Serisi içinde)	Eda Bayrak	2019
32	Yunus Emre-Tarihte İz Bırakanlar	Turan Tektaş	2020
33	Çocuk Yüreklere Yunus Emre-Hayatı ve Şiirleri	Özlem Pekcan	2020

Sonuç olarak; 1960'lı yıllardan günümüze yani 2020'li yıllara kadar olan süreçte gerek tek bir eser halinde gerekse bir serinin içerisinde Yunus Emre'yi tanıtmak için yazılan kitaplar olduğu görülmüştür. Bu kitaplarda nitelik bakımından Yunus Emre'nin nasıl anlatıldığı, hangi yönlerine yer verildiğinin belirlenmesi gerekli ve önemlidir.

2. Yöntem

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden tarama ile gerçekleştirilmiştir. “Var olan durumu olduğu şekliyle ortaya koymanın amaçlandığı tarama modelinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012, s.77).

1960-2020 yılları arasında 50 yıllık süreci ele alarak yapılan alanyazın taraması “Yunus Emre” ve “çocuk kitabı” anahtar kelimeleriyle sınırlandırılmıştır. Çocuklar için basıldığı belirtilmeyen kitaplar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Tarama özellikle çocuk ansiklopedileri, çocuk dergileri ve çocuklar için yayın üreten yayinevleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda çocuklara Yunus Emre'yi tanıtmak için yazılan 33 kitap belirlenmiştir.

2.1. İncelenen Eserler

Yapılan tarama sonucunda farklı yayinevlerinden basılan yedi kitap araştırmada incelenen eserleri oluşturmuştur. Eserler, seçkisiz (random) örnekleme yoluyla seçilmiştir. “Özelliklerin normal dağıldığının varsayıldığı durumlarda seçilen seçkisiz örnekleme ile seçilen bir grubun evreni temsil ettiği varsayılır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.113). İncelenen eserlerin künye bilgilerine Tablo 2.'de yer verilmiştir.

Tablo 2. İncelenen eserler

Kitabın Adı	Yazar/ Hazırlayan	Resimleyen/ Çizer	Yayınevi	Yayın yeri ve yılı
Sordum Sarı Çiçeğe-Yunus Emre'nin Hayatı ve Şiirleri	Nuran Turan (haz.)	Mert Tugen	Erdem Çocuk	İstanbul, 2020 (13.baskı)
Gülün Sırrı-Yunus Emre Hikâyesi	Mustafa Özçelik	Ramila Aliyeva Gençoğlu	Nar Çocuk	İstanbul, 2020 (6.baskı)
Yunus Emre-Gönül Erleri Serisi-3	Veli Karanfil		Mevsimler Kitap	İstanbul, 2018
Yunus Emre	İnci Şahin		Mostar	İstanbul, 2018 (3.baskı)
Çocuk Yüreklere Yunus Emre-Hayatı ve Şiirleri	Özlem Pekcan	Dilara Yıldız	Dorlion	Ankara, 2020
Sevgi Filozofu Yunus Emre	Gülizi Özen	Enis Temizel	Eğlenceli Bilgi	İstanbul, 2020 (4.Baskı)
Şiirimizin Süt Dişi Yunus Emre-Türk Büyükleri Serisi 3	Salih Zengin	Dağistan Çetinkaya	İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Tic.A.Ş.	İstanbul, 2010

İncelenen çocuk kitaplarında yer alması beklenen Yunus Emre menkıbeleri şunlardır:

Alıç ve Kilidinin Anahtarı Menkıbesi: “Yunus, ekincilikle geçinir, yoksul bir adamdı. Bir yıl kıtlık olmuştu, ekin bitmemişti. Hacı Bektaş’ın vasfını o da duymuştu. Gideyim, biraz bir şey istiyeyim dedi. Bir öküzü alıç yükledi, vara vara Karaöyük’e geldi, Hünkâr’a, yoksul bir adamım, ekinimden bir şey alamadım yemişimi alın, karşılığını lütfedin ehlimle, ayalimle aşkınıza yiyelim dedi. Hünkâr bir derviş gönderdi, sorun dedi, buğday mı verelim, nefes mi? Yunus’a sordular, ben nefesi ne yapayım, bana buğday gerek dedi. Hünkâr’a bildirdiler. Buyurdu ki: Her alıcın çekirdeği başına on nefes verelim. Yunus’a, bunu söylediler, ehlim var, ayalim var, bana buğday gerek dedi. Bunun üzerine öküzüne buğday yüklediler, yola düştü. Fakat köyün aşağısına gelince hamamın öte yanındaki yokuşu çıkar çıkmaz ne olmayacak iş ettim ben dedi, vilâyet erine vardım, bana nasip sundu, her alıcın çekirdeği başına on nefes verdi, kabul etmedim, verilen buğday birkaç gün yenir, biter. Bu yüzden o nasiplerden mahrum kaldım. Döneyim, tekrar varayım, belki yine himmet eder. Bu fikirle tekrar dönüp tekkeye geldi. Buğdayı indirdi, erenler dedi, bana himmet ettiği nasibi versin, buğday gerekmez bana. Halifeler gidip Hünkâr’a bildirdiler. Hünkâr, o iş, bundan böyle olmaz, o kilidin anahtarını Tapduk Emre’ye sunduk. Ona gitsin, nasibini ondan alsın dedi.” (Gölpınarlı, 2014, s.48).

Düz Odun Menkıbesi: “Tabduk Baba sevecen bir yüz ifadesiyle Yunus’a ‘De hele bakayım Yunus’der, ‘arkadaşların harıl harıl odun taşırken, sen neden eli boş dönersin?’ Yunus utanır, sıkılır, gözlerini yere diker. ‘Efendim’ der, ‘dergâhınıza layık düzgün, pürüzsüz bir odun bulamadım!’ (Koca, 2005, s.19).

Sofra Menkıbesi: “Yunus Emre, Tabduk Baba dergâhından aldığı izinle yollara düşer. Yolda giderken, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başlar. Bir mağarada konaklamak zorunda kalır Yunus. Fakat mağarada yalnız değildir. Bakar ki, kır sakallı yaşlı geçkince iki zat ellerini havaya açıp yemek için Allah’a dua eder. Önlerine somun, peynir, zeytin gelir. Onun da dua etmesini isterler. Bunun üzerine Yunus da ellerini havaya açıp başlar duaya. Gözlerini açar sonra. Ne görsün! Mükellef bir Halil İbrahim sofrası. Kerameti gören iki zat hikmetini sorar Yunus’a. ‘Ne dua ettin de sana böylesi çeşni bir sofraya kuruldu?’ derler. Yunus gayet sakin ve mütevazı, “Sizin vesile kıldığımız kişiden talep ettim” der. ‘Biz Yunus’tan istemiştik.’ der içlerinden biri. Bunun üzerine Yunus hiçbir şey söylemeden çekip gider.” (Koca, 2005, s.20).

Bizim Yunus Menkıbesi: “Kırk yıl Tabduk Baba’ya sabırla hizmet eden Yunus, bâtinî yani gizli ilimleri kendisine açmadığı için şeyhine sitem eder. Bu sitem Tabduk Baba’ya gizli kalmaz. Yunus büyük pişmanlık içinde kendisini şeyhine affettirmek ister. Bu vesileyle şeyhinin eşi Ana Bacı’ya gidip durumunu arz eder. Ana Bacı da bunun üzerine Yunus’a, “Tabduk Emre’nin der, “bilirsin ki gözleri iyicene zayıfladı. Sabah namazına abdest almak için çıkar. Sen de işte o vakit eşğine yat. Üstüne basınca ‘kim o’ diye sorar. Ben de ‘Yunus’ derim. ‘Hangi Yunus’ derse bil ki gönlünden seni söküp atmış. ‘Bizim Yunus mu’ derse kapan ayaklarına, dizlerine sarıl, af dile...” Yunus ertesi gece denileni yapıp gün ağarmadan sabaha kadar öylece yatar vaziyet bekler. Tabduk Baba’nın ayağı nihayet gövdesine değer. “Bu kim?” diye sorar eşine. Eşi “Yunus” der. Şeyhi “Bizim Yunus mu?” diye sorunca, Yunus Emre hüngür hüngür ağlayıp ayaklarına kapanır şeyhinin ve kabahatini bağışlatır.” (Koca, 2005, s.23).

Söyleyen Yunus Menkıbesi: “Günün birinde Tapduk Emre’ye bir neşe geldi, hallendi. Meclisinde Yunus-ı Güyende adlı bir şair vardı, ona, söyle dedi. O, mırın kırın etti, söylemedi. Bu sefer Tabduk Yunus Emre’ye döndü, hadi söyle dedi. Hemen Yunus Emre’nin gözünden bir perde kalktı, söylemeye başladı. Söylediği nefesler büyük bir divan oldu.” (Gölpınarlı, 2014, s.48).

Molla Kasım Menkıbesi: “Bir halk rivâyetinde Yunus’un üç bin şiir söylediği fakat bu şiirlerin Mollâ Kâsım adlı bir zahid tarafından şeriate aykırı bulunduğundan dolayı tahrir edildiği işlenir. Mollâ Kâsım şiirleri ele geçirip bir su kenarına oturur. Bin tanesini yakar; bin tanesini de suya atar. Üçüncü bin şiirleri okumaya başlayınca şu beyitle karşılaşır: *Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme/Seni sıgaya çeken bir Molla Kâsım gelir.* Beyti okuyan Molla

Kâsım şaşırır, tevbeyle gelir, Yunus'un velayetine inanır. Ne varki iş işten geçmiştir. Elde sadece bin adet şiir kalmıştır.” (Tatçı, 2014, s.26).

Uzun Yazdın Menkıbesi: “Yunus bir gün Mevlana'ya “Mesnevi'yi sen mi yazdın?” demiş. Mevlana “Evet!” deyince “Uzun yazmışsın! Ben olsam; ‘Ete kemiğe büründüm/Yunus diye görüldüm’ derdim, olur biterdi!” demiş. (Gölpınarlı, 2008, s.61).

Dedikodu Menkıbesi: “Yûnus Tapduk'a otuz yıl sadakâtla hizmet etti. Odun taşımaktan sırtı yara oldu. Fakat kimseye belli etmedi. Şeyhi onu severdi. Bu, öbür dervişlere ağır geldi: “Şeyhin kızını seviyor da onun için bu ağır hizmete katlanıyor, dediler. Bu dedikoduyu Tapduk'a duyurdular. (Erkmen, 2014, s.40).

Asâ Menkıbesi: “Yunus feyiz alamadım diye şehirden ayrıldıktan sonra karşılaştıkları dervişlerle başından geçen macera üzerine kendi mertebesini anlamış, şeyhinin büyüklüğünü tasdik ederek dergâha dönmüş ve eşliğine yatarak kendisini affettirmiştir fakat Tapduk, ‘Mertebeni öğrendin artık burada duramazsın, asamı attığım yere gider orada ruhunu teslim edersin.’ demiş. Asasını atmış. Yunus bu asayı tam beş sene aramış sonunda Sarıköy’de bulmuş ve orada ölmüş.” (Gölpınarlı, 2008, s.61).

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma verilerinin toplanması doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.187). Çalışmada incelenen yedi kitaptan elde edilen veriler sınıflandırılarak içerik analizi ile sunulmuştur.

Kitaplarda Yunus Emre'nin nasıl tanıtıldığı dair içerik analizi yapabilmek için Yunus Emre'nin menkıbevi hayatının ve şiirlerinin sunulduğu dikkate alınmıştır. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.227).

3. Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan yedi kitap belirlenen Yunus Emre menkıbelerine ve Yunus Emre şiirlerine yer verme durumlarına göre incelenmiştir. İncelenen kitaplardan elde edilen veriler görsel bir karşılaştırma yapabilmek adına öncelikle tablo halinde sunulmuştur. Kitaplardan yapılan alıntılar ve açıklamalarla bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 3. Yunus Emre'nin menkıbevi hayatının ve şiirlerinin sunulmasına dair bulgular

Kitaplarda Yer Alan Emre Menkıbeleri	Sordum Sarı Çiçeğe-Yunus Emre'nin Hayatı ve Şiirleri	Gülün Sırrı-Yunus Emre Hikâyesi	Yunus Emre-Gönül Eleri Serisi-3	Yunus Emre	Çocuk Yüreklere Yunus Emre-Hayatı ve Şiirleri	Sevgi Filozofu Yunus Emre	Şiirimizin Süt Dişi Yunus Emre-Türk Büyükleri Serisi 3
Alıç ve Kilidinin Anahtarı Menkıbesi	X	X	X	X	X	X	X
Düz Odun Menkıbesi	X	X		X	X	X	X
Sofra Menkıbesi	X			X	X		
Bizim Yunus Menkıbesi	X			X	X		
Söyleyen Yunus Menkıbesi	X	X		X	X		X

Tablo 3. Yunus Emre'nin menkıbevi hayatının ve şiirlerinin sunuluşuna dair bulgular (devamı)

Molla Kasım	X			X	X		X
Menkıbesi							
Uzun Yazdın	X		X	X			
Menkıbesi (Mevlâna'ya gönderme)							
Dedikodu	X			X			
Menkıbesi (Tabduk Emre'nin kızına âşık olması)							
Asâ Menkıbesi		X		X	X		
Şiirleri	X	X	X	X	X	X	X

Tablo 3 incelendiğinde; kitapların hepsinde Yunus Emre şiirleri ile Alıç ve Kilidinin Anahtarı menkıbesine yer verildiği görülmektedir. Yunus Emre'nin tasavvufî hayatının başlangıcı olarak kabul edilen bu menkıbe incelenen tüm kitaplarda yer bulmuştur. Kitapların 6'sında Düz Odun, 5'inde Söyleyen Yunus, 4'ünde ise Molla Kasım menkıbelerine yer verilmiştir. Sofra, Bizim Yunus, Uzun Yazdın ve Asâ menkıbeleri ise üçer kitapta yer bulmuştur. En az yer verilen menkıbe Dedikodu menkıbesidir, 2 kitapta yer verildiği görülmektedir.

Sordum Sarı Çiçeğe-Yunus Emre'nin Hayatı ve Şiirleri adlı kitapta; Neslihan Öğretmen ve öğrencilerinin otobüste Yunus ilahileri eşliğinde Yuşa Tepesi'ne doğru yaptıkları piknik yolcuğu ile başlayan anlatı, öğretmenin öğrencilerden Yunus'un hayatını anlatan bir ödev hazırlamalarını istemesiyle gelişir. Öğrenciler Yunus'un hayatına dair ulaştıkları menkıbeleri sınıfta arkadaşlarına sunarlar. Bu anlamda kitabın Yunus'un menkıbevi hayatı üzerine kurgulandığı söylenebilir. Alıç ve Kilidinin Anahtarı menkıbesi "*Acaba delikanlı, alıçların karşılığında himmet yerine hikmet istemez miydi?*" Yunus düşündü, hikmeti nerede kullanacağını bilemedi. "*Himmet isterim!*" dedi. (Turan, 2020, s.17) ifadeleriyle yer bulurken Söyleyen Yunus menkıbesi "*Ben de seni bekliyordum. Sana bir şey açıklamayışımın tek sebebi, senin kendine inanmamı beklememdir. Senin kendine inanman, çığlığının gittiğine delildir. Artık senin kilidin açıldı, dilinin çözülüp ilmini dile getirme zamanın getirme zamanın geldi.*" dedi. Yunus, *ondan sonraki bütün meclislerde şiirleriyle herkesi kendine hayran bıraktı.* (Turan, 2020, s.29) ifadeleriyle aktarılır. Dedikodu menkıbesi "*Bu arada, Taptuk Emre'nin dünya güzeli, iyi kalpli kızına da âşık oldu. Fakat duygularını aylarca kimseye anlatamadı. Taptuk Emre, Yunus'un bu hâlini fark etti. Bir süre sonra Taptuk Emre de bu kıymetli dervişine kızını nikâhladı. Böylece Yunus sevdiğine kavuştu.*" (Turan, 2020, s.29) ifadeleriyle verilirken Uzun yazdın menkıbesine dair Mevlana'nın 6 ciltten oluşan Mesnevi'sini uzun bulduğunu söyleyen Yunus Emre'nin "*Ben olsam 'Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm.' derdim.*" (Turan, 2020, s.31) ifadeleriyle verilmiştir. Kitapta sadece Asâ menkıbesine yer verilmemiştir. Kitapta ayrıca; annesi Yunus Emre'ye hamileyken babasının rüyasında Ninova halkını doğru yola iletmek için balığın karnından çıkan Yunus peygamberi görmesi ve bir oğlu olacağına ve bu oğulun büyük bir adam olacağı inancı üzerine adını Yunus koyma isteği de menkıbevi şekilde işlenir. Yunus Emre'nin doğumuyla ilgili verilen bu bilgiler Yunus Emre'nin idealize edilmiş bir kahraman, seçkin bir kişi olarak sunulduğu şeklinde de yorumlanabilir. Yunus'un ümmî olması ile ilgiler paylaşıldıktan sonra bunun ermişlik mertebesindeki olgunluk kastıyla söylendiği vurgulanmıştır. Hikâye tarzındaki anlatımda aralarda akışa uygun olarak öğrenciler tarafından okunan Yunus Emre şiirlerine de yer verilmiştir. Anlatıda; sınıftaki öğrenciler sırayla Yunus Emre'den seçtikleri şiirleri okurken iki kardeş arasında atışma yaşanır ve Kağan'ın şiirlerden hareketle çağrışımla bulunduğu dil ile ilgili atasözlerinin üzerine Sinan "*Dilini eşek arısı soksun!*" (Turan, 2020, s.45) diyerek cevap verir. Bu örnek olay üzerinden sevgi ve hoşgörü

insanı olan Yunus Emre'nin şiirleri işlenirken bu tür hoş olmayan cümlelerin söylenmesine öğretmen üzüldü ve öğrencileri uyarır. Kitapta Yunus Emre felsefesi sadece eserlerle değil fikirlerle de aktarılmaya çalışılmıştır. Yunus'un şiirlerinde Allah ve peygamber aşkını işleyişi, bu dünyanın geçiciliğine vurgusu seçilen örnek şiirlerle açıklanır.

Gülün Sırrı-Yunus Emre Hikâyesi adlı kitapta; 10 yaşındaki bir çocuğun yerine göre kendisine anne, baba, öğretmen ve arkadaş kabul ettiği 70 yaşını aşmış olan dedesi ile sohbeti üzerinden sunulan bir Yunus Emre hikâyesine yer verilir. Kitapta Alıç ve Kilidinin Anahtarı menkıbesine şu ifadelerle yer verilir: “*Olanı paylaşacağız elbet. Yalnız sana başka bir teklifim var: İstersen buğday yerine himmet (manevi yardım) verelim sana.*” (Özçelik, 2020, s.46). Söyleyen Yunus menkıbesi ise şu ifadelerle aktarılır: ‘*Tabduk Emre Yunus Emre için topladığı bir mecliste “Haydi, Yunus sıra sende şimdi. Artık gönlündekini açabilirsin, içindekileri bize saçabilirsin. Konuş, şiirler söyle gönlümüz şenlensin, demiş. Yunus’un içindeki duygular kabardıkça kabarmış. Dili çözülmüş.*’ (Özçelik, 2020, s.58-59). Güllere olan düşkünlüğü ve sevgisinden dolayı adı “Gül Baba”ya çıkan dede karakteri “Yunus’umun gülleri” diye bir yandan bahçesindeki gülleri budayarak bakımları ile ilgilenirken diğer yandan şiirler ve Yunus ilahileri okumaktadır. *Yunus’umun gülleri* ifadesi üzerinden Yunus’un felsefesi verilmeye çalışılmıştır. ‘*Yunus, gülün kokusunda, bülbülün ötüşünde Allah’ın mutlak güzelliğini görüp anlayacak bir aydınlık gönüle sahipti. Bu yüzden güle “gül” deyip geçmedi. Allah’ın eseri olarak baktı her şeye.*” diye açıklama yapan dede, torununun “*Peki ya “Yunus’um” sözü?”* sorusu üzerine “*Yunus, benim, senin, hepimizin! Yüreği sevgiden, inançtan yana olan herkesin.*” (Özçelik, 2020, s.66) cevabını verir. Yunus’un şiirlerinden etkilenen çocuk dedesinden kendisine Yunus’un hikâyesini anlatmasını ister. Yunus’un hayatı anlatılırken akışa uygun olarak Yunus Emre şiirlerine de yer verilmiştir. Çocuk karakter Yunus’un hikâyesini dinledikten sonra adeta Yunus’la arkadaş olur. Şiirlerini okumaktan, ezberlemekten ve arkadaşlarıyla paylaşmaktan mutluluk duyar hatta kendi de Yunus gibi şiirler yazmaya heves eder. Çocuk karakterin Yunus Emre’nin şiirlerini bir deftere kaydettiği bilgisini vermesi ve okuyucuların da faydalanabilmesi için seçtiği şiirlere yer verdiğini belirtmesiyle anlatı biter. Anlatının sonunda Yunus Emre’ye ait çok bilinen 11 şiire (Bir Kez Gönül Yıktın ise, Dağlar ile Taşlar ile, İlim İlim Bilmektir vb.) yer verilmiştir.

Yunus Emre-Gönül Eriği Serisi-3 adlı kitapta; Türkçe dersinde Mehmet Öğretmen’in Yunus Emre’den bir şiir okumasıyla anlatı başlar. Bu anlamda metin içinde Yunus Emre şiirine yer verildiği söylenebilir. Sınıftaki öğrenciler içinde sadece Dedesi Yunus Efendi’den Yunus Emre şiirlerini dinlemeye aşına olan Burak şiiri açıklayabilir. Bunun üzerine öğretmen tüm sınıftan Yunus Emre’nin hayatını anlatan bir araştırma ödevi hazırlamalarını ister. Burak, babası Salih Bey ve dedesi Yunus Emre Divanı ve ona dair yazılan birkaç kitap eşliğinde Burak’ın ödevi için sohbete koyulurlar. Yunus’un kendi şart ve imkânları dâhilinde iyi bir eğitim görmesinden, Divan ve Risaletü’n Nuhıyye adlı eserlerinden, alçakgönüllülüğünden, kendini ve Allah’ı bilme çabasından, sevgi insanı olduğundan, şefkat ve merhamet içerikli şiirler yazdığından bahsedilmiştir. Kitapta Alıç ve Kilidinin Anahtarı menkıbesine şu ifadelerle yer verilir: “*Hacı Bektâş-ı Veli Yunus’a, buğday yerine manevi ilimleri, yani nefes vermeyi teklif eder.*” (Karanfil, 2018, s.46). “*Anadolu insanı o kadar sever, benimser ve kendisiyle özdeşleştirir ki onun kendi köyünde, kasabasında ve şehrinde yaşamış olduğunu düşünür ve ister.*” (Karanfil, 2018: 88) ifadeleriyle ise Yunus’un Anadolu’nun değişik köy, kasaba ve kentlerinde mezarı olduğu bilgisine yer verilmiştir. Kitap on dört başlıktan/bölümden oluşmaktadır. Kitabın kurgusunu ise on iki bölüm oluşturur ve bu bölümlerin her birinin sonunda kitabın yazarına ait olan çoğu Yunus Emre ve tasavvuf anlayışı ile ilgili şiirlere yer verilmiştir. Son iki başlıkta ise “Yunus Emre Şiirlerinden Örnekler” (Çağırırım Mevlam Seni, Söz Ola gibi çok bilinen 7 şiiri ve Risaletü’n Nuhıyye’den bir bölüm) ve “Yunus Emre İçin Yazılan Şiirlerden Örnekler” (Necip Fazıl Kısakürek, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Halide Nusret Zorlutuna, Halit Fahri Ozansoy, Ahmet Kabaklı, Abdullah Odabaş şiirleri) yer alır.

Yunus Emre adlı kitapta; Yunus Emre'nin hayatı, bölüm başlarında yerli ve yabancı isimlerden (Burhan Toprak, Samiha Ayverdi, Sezai Karakoç, İbrahim Hakkı, Annemarie Schimmel gibi) onun felsefesine yakın tasavvufi söylemlerle metin içinde ise onun için yazılan şiirlere (Necip Fazıl Kısakürek'in yazdığı şiir gibi) ve kendi şiirlerinden alıntılara yer verilerek aktarılmıştır. Kitapta araştırmada belirlenen tüm menkıbelere yer verilmiştir. Örnek vermek gerekirse; Söyleyen Yunus menkıbesi şu ifadelerle yer bulmuştur: *'Tapduk, Yunus'un suskunluğunun ardında sakladığı şeyin en değerli şeyi olduğunu biliyordu. Yunus konuştuğunda gerçekten konuşuyordu. Kelime israf etmeden, lafı döndürüp dolaştırmadan, ipe inci dizer gibi dikkatle söze yol veriyordu. Yunus söylediğinde, kurt, kuş, cümle mürit sus pus dinliyordu. Yunus zamanla dergâh sohbetlerinin vazgeçilmezi oldu. O olduğunda; sesi nağme olup meydan doldurduğunda, sohbeta bir başka feyz yayılıyordu. Tabduk Yunus'a "söyle" diyor, Yunus sesini aşka bırakıp Tapduk'un gönül sohbetinin girizgâhı, ilhamı oluyordu.'* (Şahin, 2018, s.67). Kitapta dedikodu menkıbesine de yer verilir. Yunus şeyhi Tabduk Emre'nin kızına âşık olur, hakkında bu aşk için şeyhine hizmet ettiği dedikoduları çıkar. Yunus bu dedikodulara, kötü sözlere öfkelenmez, kendince nükteye vurur, niyetiyle mücadeleye girer ve en sonunda *"Ben şeyhimin kızına layık değilim!"* (Şahin, 2018, s.71) der. Yunus'un Tabduk Emre'den ayrılıp kendi yoluna gidişi Asâ menkıbesi ile şu şekilde anlatılır: *"Yunus, artık vaktin erişmiştir. Allah'a tamam kavuşmanın günü gelmiştir. İşte ben, elimdeki asayı atıyorum. Seğirt peşinden git. Seni bulacağı güne kadar gökte dolaşsın... Her nereye düşerse, orada ruhunu teslim et. Var git Tanrı ile 'bir' ol."* (Şahin, 2018, s.104). Biyografi dizisi içerisinde yer alan kitabın dilinin incelenen diğer eserlere göre daha edebî olduğu görülmüştür. Çocuk edebiyatının yanı sıra ilk gençlik edebiyatı eserleri arasında yer alabilecek niteliktedir. Yunus'un kendinden bahsederken şair veya ozan yerine kendini insana daha yakın, daha mesafesiz kılan derviş, miskin, âşık sıfatlarını kullanmasına değinilmiştir. Yunus'un inceliklerle dolu mükemmel dilinden, açıkça söyleyiş üzerindeki çabasından, hiçbir iltifatın veya makamın peşinde olmayışından bahsedilmiştir. Risaletü'n Nushiyye eseri hakkında bir başlık açılmış ve bilgi verilmiştir. Yunus Ne Hoş Demişsin başlığı ile biten anlatının ardından Yunus şiirlerine ve Risaletü'n Nushiyye'den bir parçaya yer verilmiştir. Yunus'un mana arayışına, Anadolu'nun yoksul ve yangın yeri şeklindeki halinde kendini görmesine, söylediği sözlerin arkasında Allah sözleri, ayetleri olduğuna değinilmiştir. Birçok yerde Yunus'un mezarı olduğu bilgisi de kitapta şu ifadelerle yer alır: *'Anadolu'nun birçok yerinde Yunus adına türbeler yapıldı. Eskişehir'de; Mihaliççik, Karaman, Manisa, Erzurum, Afyon, Isparta, Aksaray, Ordu, Yunus'un topraklarında yattığını iddia etti.Yunus için her biri bir kabir yaptırdı, yahut meçhul bir mezara "Yunusundur" dedi. Yunus'a dağ taş Anadolu "bizimdir" dedi.'* (Şahin, 2018, s.148).

Çocuk Yüreklere Yunus Emre-Hayati ve Şiirleri adlı kitapta; anlatı içinde uygun yerlere Yunus'un şiirleri yerleştirilmiştir. Böylece Yunus'un sadece hayatı değil üslubu da aktarılmıştır. Kitapta Söyleyen Yunus menkıbesi şöyle aktarılır: *'Anlatırlar ki; 40 yıl odun taşımış tekkesine Yunus. Derken bir gün Anadolu Erenleri, Dergâhı ziyarete gelmişler. Onlar için kurulmuş mecliste söyleşmeye başlamışlar. Bunlar arasında Guyende önadını taşıyor bir Yunus daha varmış. Sohbetin derinliğinden coşkuya kapılan Tapduk Emre işte o Yunus'a hitaben: "Söyle Yunus," demiş. Ne ki tek kelime çıkmamış bunun ağzından. Pîr yinelemiş: "Söyle!" Yine ses yok. Bunun üzerine bizim Yunus'a dönmüş Tabduk Emre ve buyurmuş: "Sen söyle!" Bu buyrukla Yunus'un gönlünün kilidi açılmış, gözünün perdesi kalkmış sanki.'* (Pekcan, 2020, s.29). Asâ menkıbesi de Tabduk'un asayı fırlatması ve Yunus'un Sarıköy'e yerleşmesi (Pekcan, 2020, s.59) şeklinde açıklanır.

Sevgi Filozofu Yunus Emre adlı kitapta; karikatürler eşliğinde Yunus Emre'nin hayatı işlenmektedir. Bilgi Kutusu ve Meraklısına Notlar adı verilen bölümlerde konulara uygun açıklayıcı bilgiler yer almaktadır. Soru-cevap bölümlerinde anlatılanlar pekiştirilirken konuya uygun karikatürlerle kitap tekdüzelikten çıkarılmış ve kitabın sıkılmadan okunması sağlanmıştır. Eğlenceli Tarih serisinde yer alan kitapta Yunus Emre'nin sevgi dolu anlayışına yer verilmiştir: *Yunus Emre'ye göre sevgi her yerde ve her şeyde. Sevgi her şeyin kaynağı. Çünkü sevgi Yaradan'dan geliyor. Bu muhteşem güç, yaratılan her şeyde var. Yunus Emre bu*

eşsiz gerçekliği görüyor ve şu değerli sözü söylüyor: “Yaradılanı severim, Yaradan’dan ötürü.” (Özen, 2020, s.32). İyilik, hoşgörü, alçakgönüllülük, anlayış, saygı, güzellik ve aşk kavramları üzerinden Yunus Emre'nin olaylara bakışına, özelliklerine yer verilmiştir. Ayrıca “Yunus Emre'nin Felsefesi” başlığı altında yine Yunus Emre'nin tüm insanlığı kucaklayan sevgi anlayışına değinilmiştir. Çocukların dikkatini çekecek şekilde Yunus Emre'nin isminde saklı bir sır gibi Emre kelimesinin “âşık” anlamına geldiği bilgisine yer verilmiş ve bu ismin bir halk ozanı için çok uygun olduğu vurgusu yapılmıştır. Divan ve Öğütler Kitabı olmak üzere iki önemli eseri hakkında bilgi verilmiştir. Diğer eserlerde Risaletü'n Nushiyye olarak eserin orijinal adına doğrudan yer verilirken bu kitapta çocuklar için daha anlaşılır olması amacıyla eserin Türkçe karşılığının verildiği, açıklanırken orijinal ismine değinildiği görülmektedir. Yunus Emre'nin Anadolu'da Türkçe şiir dilinin öncüsü olduğuna vurgu yapılmıştır. Şiirlerinde birçok halk deyişi ve kavramına yer vermesi, öz Türkçe kelimeler kullanması, yalın anlatımı ve evrensel sevgi felsefesiyle yazması, şiirlerinin bestelenerek ilahiyeye dönüşmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Yunus Emre şiirlerinin Türkiye'nin ilk oratoryosuna dönüştüğü bilgisi verilir. Kitap bir etkinlik alanı gibi de tasarlanmıştır ve bazı bölümlerde (Örn. s.76, s.96, s.98, s.102, s.129-130) kurgu ile ilgili olarak hem bilgi hem bulmaca odaklı yazma alanları oluşturulmuştur. Öğrencilere birkaç satırlık boşluklar bırakılarak onlardan bu alanlara belirli şeyler yazmaları istenmiştir. Yine soru sorularak çoktan seçmeli şıklar sunulmuş (s.109, s.110, s.123, s.132), bilmecelere yer verilmiş (s.117, s.118) ve okuyucu düşündürülmüştür. Yunus Emre'nin günümüzde birçok türbesi olduğu ve bu türbelerin birçok ülkeden ziyaretçisinin olduğu bilgisinin ardından Yunus Emre Türbeleri; Eskişehir'in Mihaliççik ilçesine bağlı Sarıköy, Karaman'daki Yunus Emre Türbesi, Ünye; Kula'da Emre köyü, Erzurum Tuzcu (Dutçu) köyü, Isparta'nın Gönen ilçesi, Afyon'un Sandıklı ilçesi, Tokat'ın Niksar ilçesi, Azerbaycan'ın Şeki şehri, Bursa'daki Âşık Yunus Hazretleri Türbesi (s.86-87) detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Dünya çapında bir değer olduğu vurgulanmış, Viyana'daki Yunus Emre Çeşmesi ve Türkmenistan'daki Yunus Emre Heykeli örnek verilmiştir. UNESCO tarafından ünlü şairin doğumunun 750. yıldönümü olan 1991 yılını bütün dünyaya Yunus Emre Sevgi Yılı ilan edilmesi bilgisi aktarılmıştır. Her yıl Eskişehir'de düzenlenen Uluslararası Yunus Emre Kültür ve Sanat Haftası etkinlikleri hakkında bilgi verilmiştir. Akademisyenlerle konferanslar, kaligrafi sergileri, şiir ve ilahi dinletileri, tiyatro oyunları, söyleşiler, Yunus Emre'nin köyüne “Sevgi Treni” ile yolculuk imkânı bu etkinlikler arasındadır ve Yunus Emre'yi merak eden çocukların katılmak isteyebilecekleri ilgi çekici bilgilerdir. Az da olsa bazı yerlerde Yunus Emre'nin şiirlerine ve dörtlüklerine (s.101, s.162) yer verilmiştir. “Yunus Emre'den Öğütler” başlığı ile şaire ait özlü sözlere yer verilmiştir.

Şiirimizin Süt Dişi Yunus Emre Türk Büyükleri Serisi 3 adlı kitapta; metin içinde bazı yerlerde Yunus Emre'den dörtlüklere yer verilmiştir. Soğuk bir kış gününde şömine başında dedesinin torununa Yunus Emre dizeleri okuması ile kurguya giriş yapılır. Dedesi anlatırken çocuk karakter kendini o dönemde, tarihin içinde ve Yunus Emre'nin yanında bulur. Molla Kasım menkıbesi şu ifadelerle verilmiştir: *Eline aldığı son deste kâğıdın ilkinin okumaya başladığı an donmuş bir halde kalıyor adeta. Yüksek sesle bir kere daha okuyor: “Derviş Yunus sözü bu/Eğri büğrü söyleme/Seni sigaya çeker/Bir Molla Kasım gelir.”* (Zengin, 2010, s.18).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türk kültürünün yetiştirdiği büyük değerlerden biri olan Yunus Emre öz Türkçe şiir dili ve tüm insanlığı kucaklayan sevgisi ile çağının ötesine geçmeyi başarmış bir şahsiyettir. Bu araştırmada incelenen Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitaplarının hepsinde Yunus Emre dünyaya geldiğinde Anadolu halkının içinde bulunduğu zor şartlara, yoksulluğa değinilmiştir. Unutulmaz Yunus şiirlerine, insan sevgisine ve mezarının birçok ilimizde olduğuna dair bilgilere de yer verilmiştir. Yine tüm kitaplarda Hacı Bektaş kapısından alınamayan himmetin Tabduk Emre kapısında bulunduğu bilgisi Alıç ve Kilidinin Anahtarı menkıbesi ile aktarılmıştır. Kitapların çoğunda Yunus Emre'nin dergâha düz odun taşıdığını aktaran Düz Odun menkıbesi ve Tabduk Emre'nin izniyle dile gelerek şiirler söylemeye başladığı Söyleyen Yunus menkıbesi yer

almıştır. Molla Kasım'ın Yunus'un şiirlerini nehre atmasına dair menkıbe kitapların yarısından fazlasında yer alırken Sofra, Bizim Yunus, Uzun Yazdın ve Asâ menkıbeleri ise daha az kitapta yer bulmuştur. En az yer verilen menkıbe Dedikodu menkıbesidir. Görülmektedir ki Yunus Emre'nin menkıbevi hayatı bilinmezlerle dolu hayatının anlatımını kolaylaştırmak ve çocukların dikkatini çekecek şekillerde kurgulara yerleştirilerek sunulmuştur. Kitapların çoğunda Risaletü'n Nushiyye hakkında bilgi verilmiş, şair eserleriyle de tanıtılmaya çalışılmıştır.

Karaca (2020) çalışmasında; Yunus Emre'nin hayatını işleyen biyografik romanlarda menkıbevi malzemenin hep öne çıktığını, roman kahramanı Yunus Emre'nin küçük yaşlardan itibaren arayış içinde olduğunu, huzursuz ama meraklı, varlık-yokluk üzerine düşünen bir kişilik sergilediğini belirlemiştir. Araştırmacıya göre romanlarda Yunus; ne aradığını bilmeyen, özlem, yalnızlık, ölüm korkusu, taşkınlık ve sevgi ekseninde yaşayan bir karakterdedir. Bu çalışmada incelenen kitaplarda da benzer şekilde Yunus Emre'nin yaşamının menkıbevi bilgilere yer verilerek anlatıldığı ve ayrıca çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştırmak adına kurgulara çocuk karakterlerin eklendiği görülmüştür. Yunus'u çocuklara anlatan yetişkin karakterlere - özellikle dede ve öğretmen- yer verilmiştir. Yunus Emre felsefesi sadece eserleriyle değil fikirleriyle de aktarılmaya çalışılmıştır. Yunus Emre'nin dönem itibarıyla yaşadığı yoksulluk ve kendini bulma çabası, sevgisinin genişliği üzerinde durulmuştur.

Kurt (2019), Yunus Emre konulu romanlarda kurgu oluşturulurken Yunus Emre'nin hayatı ve şahsiyetiyle ilgili menkıbeler ve şiirler olmak üzere iki önemli kaynaktan yararlandığını belirtir. Araştırmacıya göre; menkıbeler özellikle romanın olay örgüsünü biçimlendirmek için kullanılırken, şiirlerden ise ana epizotlar içerisinde olay birimcikleri şekillendirmek için istifade edilir. Araştırmacının tespitlerine göre romanlarda; bazen şiirin tamamına, bazen birkaç beyite/dörtlüğe yer verilmiş, bazen de şiirler değiştirilerek yeni cümleler halinde yazılmıştır. Romanlarda şiirlerin tamamı veya birkaç dörtlünün bir arada verildiği örneklerle sıklıkla rastlandığını fakat bu tarz kullanımların romanlara edebî ve estetik açılarından pek bir şey katmadığını ifade eden yazar; mısra ve beytin aynen alınması veya biraz değiştirilerek romana dâhil edilmesinin kurgu açısından daha doğru bir teknik olduğunu vurgular. Bu çalışmada da benzer şekilde anlatının kurgusal akışını oluşturmada Yunus Emre ile ilgili menkıbelerden yararlandığı ve akışa uygun olarak -yoğunlukları değişmekle beraber- şairin şiirlerine, şiirlerinden alınan beyitlere/dörtlüklere ve Yunus Emre için başka şairler tarafından kaleme alınan şiirlere yer verildiği görülmüştür. Menkıbeler anlatıma derinlik katarken, şiirler ve şiir parçaları sayesinde estetik bir üslup yakalanmıştır.

Sonuç olarak; Yunus Emre'yi anlatan çocuk kitaplarının şairin menkıbevi hayatına ve şiirlerine yer verilerek hazırlandığı görülmüştür. Menkıbeler sayesinde kurgudaki merak ögesinin devindirildiği ve şiir dizeleri ile anlatımın akıcılığının sağlandığı söylenebilir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde iç yapı özellikleri kadar dış yapı özellikleri de önem taşımaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda Yunus Emre'yi anlatan kitapların dış yapı özellikleri bakımından (resimleme, boyut, kâğıt cinsi vb.) incelenmesi önerilebilir. İncelenen kitapların hangi yaş aralığındaki çocuklar için uygun olduğu belirtilmemiştir ve kitaplardan sadece biri (*Sevgi Filozofu Yunus Emre*) Yunus Emre'nin hayatı karikatürler eşliğinde ve eğitici bilgilere yer verilerek sunulmuştur. Çocukların ilgilerini çekebilecek, eğlenirken yeni bilgiler edinebilecekleri kitapların daha etkili olduğu düşünüldüğünde Yunus Emre'yi anlatmak için yaynevleri tarafından çıkarılacak yeni kitapların nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi, kitapların hangi yaş aralığına uygun olduğunun belirtilmesi önerilebilir.

Kaynakça

Demir, R. (2018). Yunus Emre divanında değerler eğitime dair motifler. Meydan, H. (Ed), *Toplumsal Bütünleşmede Değerler ve Eğitimi III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde, (s.181-193). ISBN: 978-605-9678-18-6

- Erkmen, A. (2014). *Yunus Emre'nin hayatını konu alan biyografik romanlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2008). *Yunus Emre ve tasavvuf*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2014). *Manâkıb-ı hünkâr hacı bektâş-ı veli, vilâyet-nâme*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Karaca, N. (2020). *Tarihi-Biyografik niteleme ışığında çağdaş dönem yunus emre romanları*, <https://www.tyb.org.tr/prof-dr-nesrin-karaca-tarihi-biyografik-niteleme-isiginda-cagdas-donem-yunus-emre-rom-42681h.htm> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- Karanfil, V. (2018). *Yunus emre-gönül erleri serisi-3*. İstanbul: Mevsimler Kitap.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Koca, O. (2005). *Yunus Emre divanı'ndan seçmeler*. Ankara: Beyan Yayınları.
- Kurt, S. (2019). *Yunus Emre konulu romanlarda Türk halk kültürü unsurları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Özçelik, M. (2020). *Gülün sırrı-yunus emre hikâyesi*. İstanbul: Nar Çocuk.
- Özen, G. (2020). *Sevgi filozofu yunus emre*. İstanbul: Eğlenceli Bilgi.
- Pekcan, Ö. (2020). *Çocuk yüreklerde yunus emre-hayati ve şiirleri*. Ankara: Dorlion.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şahin, İ. (2018). *Yunus emre*. İstanbul: Mostar.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış "Çocuk edebiyatı nedir ne değildir?"*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, E. H. (2013). *Edebi türler açısından çocuk edebiyatı*. Çocuk Edebiyatı içinde, s.93-158, Ed.: M. Gönen, Ankara : Eğiten Kitap.
- Tatçı, M. (2014). *Yunus Emre divanı ilahiyat*. (3.Baskı). İstanbul: H Yayınları.
- Tatçı, M. (2015). *Yunus Emre ile aşk yolculuğu, hayatı ve seçme şiirleri*. İstanbul: H Yayınları.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N.K., Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, N. (2020). *Sordum sarı çiçeğe-Yunus Emre'nin hayatı ve şiirleri*. İstanbul: Erdem Çocuk.
- Yalçın, A. & Aytas, G. (2011). *Çocuk edebiyatı*. (5.Baskı). Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, S. (2010). *Şiirimizin süt dişi yunus emre-Türk büyükleri serisi 3*. İstanbul: İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Tic.A.Ş.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %100